

УДК 338.24;330.144

Роль регуляторної політики в забезпеченні накопичення та використання синтезованого капіталу регіону

Колупаєва І.В.

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту
Харківського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті уточнено сутність регуляторної політики. Запропоновано ключові атрибути синтезованого капіталу. Визначено роль синтезованого капіталу в розвитку регіону. Розглянуто роль регуляторної політики в забезпеченні накопичення та використання синтезованого капіталу, а також надані відповідні пропозиції.

Ключові слова: синтезований капітал, економічний розвиток, регуляторна політика, атрибути, знання.

Колупаева И.В. РОЛЬ РЕГУЛЯТОРНОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ НАКОПЛЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СИНТЕЗИРОВАННОГО КАПИТАЛА РЕГИОНА

В статье уточнена сущность регуляторной политики. Предложены ключевые атрибуты синтезированного капитала. Определена роль синтезированного капитала в развитии региона. Рассмотрена роль регуляторной политики в обеспечении накопления и использования синтезированного капитала, а также предоставлены соответствующие предложения.

Ключевые слова: синтезированный капитал, экономическое развитие, регуляторная политика, атрибуты, знания.

Kolupaieva I.V. THE ROLE OF REGULATORY POLICY FOR THE PURPOSE OF ENSURING ACCUMULATION AND USING OF SYNTHESIZED CAPITAL OF REGION

The article clarified the essence of the regulatory policy. The key attributes of the synthesized capital are proposed. The specific role of the synthesized capital in the development of the region is determined. The role of regulatory policy in ensuring the accumulation and utilization of synthesized capital is considered and proposals are presented.

Keywords: synthesized capital, economic development, regulatory policy, attribute, knowledge.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток регіону як макроекономічної категорії можливий лише за рахунок ефективного поєднання ринкових механізмів та державного регулювання. Перші створюють умови для розширення діяльності підприємств, підтримують ефективну конкуренцію, забезпечують виробництво необхідної продукції та зайнятість населення. Державне регулювання забезпечує функціонування необхідних інститутів, підтримує сприятливий інвестиційний клімат та необхідний рівень соціальної захищеності. Лише шляхом виваженої та послідовної політики взаємодії цих двох сил можливо забезпечити як зростання економіки регіону, так і її розвиток у формі підтримки відповідних галузей (наукоємного виробництва, точного та електронного машинобудування, інформаційних технологій та ІТ тощо). Регуляторна політика є однією із найважливіших публічних політик поряд із установчою, дистрибутивною (розподільною) та редистрибутивною (перерозподільною).

Ефективна реалізація цієї політики можлива за умови функціонування її механізму, який включає методи, принципи (специфічні і загальні), цілі, функції, безпосередньо процес та забезпечення (аналітичне, фінансово-економічне, правове, організаційне, інформаційне і ресурсне). Лише взаємодія держави, підприємців та населення може забезпечити сталий розвиток регіону, де регуляторна політика виступає важливим інструментом, що й обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні питаннями регуляторної політики займалися такі фахівці, як В.І. Ляшенко [1], який аналізує регуляторну політику держави у сфері малого підприємництва; Т.М. Мельник [2] та Л.М. Білозір [3], які аналізують регуляторну політику у зовнішньоекономічній діяльності країни; Н.В. Осадча та В.І. Ляшенко [4], які аналізують регуляторну політику у митній сфері; Є.В. Шулюк [5], яка проводить аналіз регуляторної політики держави у сфері енергозбереження; О.В. Балабенко [6], яка

аналізує державне регулювання через призму податкових інструментів. Регуляторну політику з точки зору державно-управлінської діяльності досліджують такі вчені, як, зокрема, М.А. Погрібняк [7], В.А. Занфіров [8], С.М. Кулик [9]. Серед закордонних авторів варто виділити таких, як М. Ейшер [10], Т. Лові [11], К. Майер [12], Р. Нол [13], Дж. Новаксік [14], Л. Сьюру [15], С. Вінстон [16].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Визначенню ролі і місця регуляторної політики в забезпеченні накопичення та використання синтезованого капіталу регіону і присвячене дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури показав, що регуляторна політика розглядається науковцями з правової, державно-управлінської та економічної точок зору. На основі узагальнення наявних визначень було запропоноване власне бачення, яке полягає в тому, що регуляторна політика – це напрям публічної політики та спосіб суспільного врядування, які реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування як синтез адміністративних та економічних методів регулювання у формі системи методів, способів, прийомів, інструментів, принципів та норм, які діють через відповідний механізм, що базується на інститутах, шляхом перерозподілу управлінського впливу між регуляторними органами, органами публічної адміністрації та суб'єктами господарювання в різних сферах господарської діяльності та життя суспільства для забезпечення ефективного впливу держави на соціально-економічний розвиток національної економіки.

Механізм дії регуляторної політики розглядається через призму її реалізації, а саме шляхом синтезу законодавчого, адміністративно-правового та економічного регулювання відносин координації та регулювання діяльності суб'єктів господарювання; шляхом зменшення можливостей здійснювати нелегальну господарську діяльність; шляхом розроблення та здійснення політичних програм розвитку підприємництва й економіки загалом.

Синтезований капітал є новим поняттям в економічній науці, яке об'єднує такі категорії, як інтелектуальний, людський та соціальний капітал. Виокремивши головні характеристики цих трьох понять, визначили частоту їх згадувань, що надано на рис. 1.

Як бачимо, знання є абсолютним лідером, що відображає головну властивість синтезованого капіталу. Під час розроблення страте-

гії соціально-економічного розвитку України слід виходити з того, що у суспільстві, котре засноване на знаннях, на першому плані знаходиться співробітництво між носіями знань, ідей, інновацій. Ефективне вирішення проблем підвищення народного добробуту і зростання якості життя всього українського народу може бути забезпечене через нарощування та максимальне розповсюдження знань, що дає змогу максимально використати національний потенціал економіки.

М. Фрідмен зазначав: «Найвеличніші досягнення цивілізації ніколи не виходили від уряду <...> Ніхто не відкрив нових рубежів в людському знанні, літературі, техніці, ніхто не полегшив людські страждання за урядовим указом. Ці звершення були проявом геніальності індивідів, твердих, нехай і непопулярних переконань і суспільної атмосфери, що дає простір своєрідності та індивідуальності» [17, с. 18].

А.В. Гальчинський зазначав: «Становлення глобального суспільства визначається насамперед вектором еволюції самої людини; воно породжується свідомістю людини, її розумом та інтелектом, потенціалом комунікативних зв'язків, що формуються між людьми, їх окремими групами, здатністю людини усвідомити саму себе і відповідним чином реалізувати свій креативний (енергетичний) потенціал» [18, с. 69].

Недооцінка людського капіталу стає однією з причин економічної кризи. Необхідно розуміти, що у сучасному суспільстві акцент у конкуренції переноситься на інтелект, ідеї, вміння обробляти та використовувати інформацію, а не на рівень і якість товарів та послуг (похідні від розвитку синтезованого капіталу). «Формування глобального за своїми визначеннями соціального капіталу <...> перетворюється на інноваційну доміную економічного розвитку та зростання» [18, с. 70].

Отже, розвиток суспільства та економічне зростання у базується і в подальшому буде базуватися на розвитку людини та інтелекту. Це підтверджують такі найбільш поширені атрибути синтезованого капіталу, які і відносяться до людини: навички, здібності, досвід, освітній рівень, кваліфікація та мотивація, що дають змогу підприємствам створювати ключові компетентності. Безпосередньо знання також генеруються та передаються людиною, які у формі об'єктів інтелектуальної власності є основою формування конкурентних переваг для підприємства, а отже, і підвищення якості та конкурентоспроможності всієї продукції.

Отже, ці головні атрибути є запорукою економічного процвітання підприємств регіону. Розповсюдження знань можливо шляхом використання таких атрибутів, як соціальні зв'язки та взаємодія. Роль регуляторної політики в цьому процесі полягає у функціонуванні відповідних інститутів та впровадженні норм, які мають сприяти захисту прав інтелектуальної власності; розповсюдженні знань серед підприємств регіону; підтримці ефективної конкуренції та залученні інвестицій для перетворення цих атрибутів на готові інновації.

Важливою ланкою між нарощуванням знань та формуванням інновацій є процес підготовки фахівців. Формування майбутньої інтелектуальної та управлінської еліти держави забезпечує важлива сфера економіки країни – освіта, яка переживає зараз не найкращі часи. Окрім недостатнього фінансування наукових проектів з боку держави, вузівський комплекс характеризується недостатньою розвиненістю студентської інфраструктури, гострим дефіцитом якісних об'єктів соціально-культурної, спортивної та ділової

Рис. 1. Головні атрибути синтезованого капіталу

інфраструктури, що негативно впливає на імідж національної освіти і визначає переваги європейської. Через це Україна втрачає людські ресурси, адже мало хто з мігрантів повертається.

Високе соціальне навантаження на бюджети всіх рівнів обмежує фінансування освіти в Україні. Отже, необхідно забезпечити додаткові форми фінансування освіти шляхом академічної мобільності та автономії навчальних закладів через грантові механізми фінансування наукових робіт, проектів з міжнародних фондів та програм. Альтернативною формою фінансування вищої освіти має стати також фандрайзинг для реалізації наукових заходів, проектів за рахунок коштів компаній та фізичних осіб. Грантові механізми фінансування наукових робіт з міжнародних фондів і програм набувають розповсюдження в Україні. Регуляторна політика має сприяти спрощенню реалізації зазначених форм та полегшенню податкового тягаря, що сприятиме збільшенню надходжень до бюджету, а тому й збільшенню фінансування освіти.

Водночас держава має заохочувати підприємців, компанії, фізичних осіб, які фінансують наукові проекти, спрямовані на розвиток економіки, шляхом встановлення пільг в оподаткування, організації бізнесу тощо.

Сьогодні однією з гостріших проблем українського ринку праці є «відтік інтелекту», основну частину якого складають висококваліфіковані та талановиті фахівці. Людський капітал має нарощуватися, а не втрачатися та зникати. Головними причинами такої міграції є відсутність можливостей для розвитку бізнесу, недостатній рівень оплати праці, низька якість життя населення. Як наслідок, відтік інтелектуального капіталу приводить до зниження темпів розвитку економіки, і погіршення якості життя населення. Державна економічна політика має забезпечити зменшення міграції шляхом заохочення людського капіталу реалізовувати власний потенціал на вітчизняному просторі.

Україна входить до числа країн-лідерів за ІТ-аутсорсингом, включаючи розробку програмного забезпечення, послуги з віддаленого управління бізнесами тощо [19]. ІТ-аутсорсинг сприяє розвитку інновацій, інтелектуальних продуктів, що необхідно для соціально-економічного розвитку. Негативним наслідком є те, що більшість вітчизняних ІТ-компаній спрямована на аутсорсинг за кордон, а не на створення вітчизняних проектів і продуктів (програмного забезпечення, інтернет-сервісів,

е-комерції, мобільних технологій тощо, що дасть змогу потім боротися і за технологічне лідерство). Для вирішення цього питання необхідно широко застосовувати фіскальні важелі у формі податкових пільг, канікул, розстрочення податкових платежів тощо.

Формування синтезованого капіталу – складний процес, який потребує активної участі і розуміння необхідності не тільки керівництва країни, але й її населення. Найчастіше люди не розуміють того, що відбувається у світі, реформ, і лише після нововведень, що здійснилися, якимось пристосовуються до них. Історичний досвід показує, що для всебічного поширення господарських інновацій необхідна найширша роз'яснювальна робота.

Так, влучно навести приклад громадського діяча та економіста Л. Ерхарда, який під час проведення своєї політики створення соціального ринкового господарства у післявоєнній Німеччині дуже багато уваги приділяв роз'ясненню населенню країни кожного кроку реформ. Він писав: «Я буквально об'їздив усю країну, щоб роз'яснити ці елементарні істини навіть найбільш простодушним людям» [20, с. 254].

Зміни на краще будуть тоді, коли до процесу розроблення та реалізації державної регуляторної політики залучиться якнайбільше місцевих спільнот, інституцій, окремих громадян та їх об'єднань. Це дасть змогу збільшити зацікавленість людей у здійсненні проектів та підвищить ефективність їх реалізації.

Необхідно згадати приклад економічного розвитку Сінгапуру. Державний діяч Сінгапуру Лі Куан Ю писав: «Сінгапуру пощастило, що у такій маленькій країні, яка розвивається, було достатньо талановитих людей. Їх контингент поповнювався талановитими чоловіками та жінками, які приїжджали до Сінгапуру, щоб отримати тут освіту, та залишалися, щоб працювати або зайнятися бізнесом. Невпинний пошук талановитих людей дав змогу компенсувати їх дефіцит та забезпечити успішний розвиток Сінгапуру» [21, с. 427].

Синтезований капітал створює додаткову вартість, яка приводить до економічного зростання як компанії, так і поступово країни загалом. Створення «співтовариств практиків» на рівні підприємств є фактором розвитку синтезованого капіталу, який приводить до змін, в результаті яких зростають масштаби обміну знаннями, що позитивно впливає на результати діяльності організації. Додаткова вартість, як це відображено на рис. 1, є також

важливим атрибутом, який пов'язаний як із відтворенням капіталу, так і зі збільшенням доходу.

Закордонний досвід створення умов для накопичення синтезованого капіталу представлений об'єднаннями спільнот, які включають науково-дослідні центри, університети, бізнес, тобто так звані наукові центри (knowledge hubs, knowledge-clusters, knowledge-architectures, epistemic landscapes, brain hubs, innovation centers, creative clusters, magnet cities) [22; 23]. Наукові центри мають організаційний потенціал, щоб використовувати інновації і створювати нові галузі промисловості. Наукові центри включають співпрацю таких організацій, як університети, науково-дослідні інститути, аналітичні центри, державні науково-дослідні установи, бізнес-компанії. Наукові центри займаються виробництвом та поширенням нових знань, інновацій, інтелектуальних розробок та їх впровадженням у виробництво. Ці платформи вважаються необхідними для частого і вільного обміну ідеями (семінари, форуми) та спільної роботи (спільні проекти).

Зв'язок бізнесу з науковими установами дає можливість використати людські інтелектуальні ресурси певної галузі, сфери, які в процесі співпраці принесуть позитивний ефект економічного зростання.

Успішні приклади наукових платформ Сінгапуру, ефективність яких є безперечною, включають такі пріоритетні галузі, як електроніка / ІТ, хімічна, фармацевтична, нафтопереробна, судноремонт, морська платформа будівництва, фінансові послуги, біотехнології [23, с. 2]. Позитивний вплив на економічне зростання має і відома наукова платформа «Силіконова долина». Закордонний досвід створення наукових платформ з метою конвертації знань, інтелектуальних розробок у додаткову вартість (доходи) ще раз доводить їх ефективність і має спонукати державу сприяти розвитку таких наукових центрів для створення сприятливих умов для розвитку національної економіки.

Як пропозиції щодо використання регуляторної політики держави для формування синтезованого капіталу країни можна навести такі:

– удосконалення регулювання ринку праці з метою ефективного розподілу синтезованого капіталу та зменшення відтоку інтелектуальної складової;

– генерування синтезованого капіталу (перерозподіл між сферами, галузями) для відновлення конкурентоспроможності виробництва, яке б відповідало стандартам ЄС;

– підвищення якості синтезованого капіталу шляхом створення системи підтримки освітніх та наукових технологій;

– створення умов для капіталізації синтезованого капіталу (капіталізація знань);

– створення дієвого механізму формування синтезованого капіталу для забезпечення реалізації державної економічної політики;

– сприяння створенню наукових платформ, центрів (knowledge hubs, brain hubs, innovation centers, creative clusters, magnet cities) для конвертації знань, інтелектуальних розробок у додаткову вартість (доходи).

Висновки з цього дослідження. Україна має унікальну можливість високого потенціалу синтезованого капіталу, який має фундаментальне значення для реалізації механізму державної регуляторної політики. Головне – не втрати цей шанс, акумулювати та нарощувати синтезований капітал. Створення сприятливих умов для формування синтезованого капіталу на принципах довіри, надійності, служіння має знайти своє відображення у напрямках державної економічної політики. Виважена політика управління синтезованим капіталом забезпечить шлях для подальшого соціально-економічного розвитку країни, вирішить найгостріші та актуальні проблеми підвищення добробуту населення як на національному, так і на регіональному рівнях.

Отже, для забезпечення ефективності розроблення та реалізації економічної політики держави актуальності набуває використання синтезованого капіталу, джерелом якого є безпосередньо людина. Особливу місію у формуванні зазначених капіталів та для забезпечення ефективності реалізації національної економічної політики має відігравати головний регуляторний орган – держава, яка виконує найбільш значущі системно-регуляторні функції. Адже формування синтезованого капіталу та його державна підтримка в перспективі будуть сприяти суспільному прогресу. А тому створення умов для розвитку синтезованого капіталу національної економіки має стати нагальним завданням держави, що вкрай необхідно для забезпечення економічного зростання та якості життя населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ляшенко В.І. Регуляторна політика в Україні: методологія формування та режими реалізації в сфері малого підприємництва : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / В.І. Ляшенко ; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2008. – 32 с.
2. Мельник Т.М. Розвиток національної регуляторної політики в процесі становлення глобальної торговельної системи : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Т.М. Мельник ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2009. – 35 с.
3. Білозір Л.М. Формування глобальної регуляторної політики у сфері торгівлі сільськогосподарською продукцією : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Л.М. Білозір ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – 20 с.
4. Осадча Н.В. Цілі, завдання та принципи регуляторної політики в митній сфері / Н.В. Осадча, В.І. Ляшенко // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 1 (19). – С. 69–82.
5. Шулюк Є.В. Регуляторна політика держави у забезпеченні системи управління енергозбереженням в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Є.В. Шулюк ; МОН, молоді та спорту Укр. Таврійський нац. ун-т ім. В.І. Вернадського. – Сімферополь, 2012. – 20 с.
6. Балабенко О.В. Удосконалення механізму реалізації регуляторної політики держави : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / О.В. Балабенко ; Донец. держ. ун-т упр. – Донецьк, 2008. – 20 с.
7. Погрібняк М.А. Механізм державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / М.А. Погрібняк ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.
8. Занфіров В.А. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / В.А. Занфіров ; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. – К., 2006. – 20 с.
9. Кулик С.М. Державна регуляторна політика сприяння розвитку малого підприємництва : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / С.М. Кулик ; Гуманіт. ун-т «Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр.». – Запоріжжя, 2007. – 20 с.
10. Contemporary Regulatory Policy second edition / [M.A. Eisner, J. Worsham, E.J. Ringquist]. – USA : Lynne Rienner Publishers, 2006. – 374 p.
11. Lowi Th.J. The End of Liberalism / Th.J. Lowi. – New York : Norton. 1979. – 340 p.
12. Meier K.J. Regulation: Bureaucracy, Politics, and Economics / K.J. Meier. – New York : St. Martin's Press, 1985. – 334 p.
13. Noll R.G. Economic Perspectives on the Politics of Regulation / R.G. Noll // Handbook of Industrial Organization, edited by Richard Schmalensee and Robert Willig. – Amsterdam : North Holland. – 1989. – Vol. 2. – P. 1254–1287.
14. Nowaczyk J. Regulatory Policy: Definition, Processes & Examples / J. Nowaczyk – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://study.com/academy/lesson/regulatory-policy-definition-processes-examples.html>.
15. Thurow L.C. The Zero-Sum Society: Distribution And The Possibilities For Change / L.C. Thurow. – New York : Basic books, 2008. – 240 p.
16. Winston C. Explaining Regulatory Policy / C. Winston, R.W. Crandall // Brookings Papers on Economic Activity: Microeconomics. – 1994. – P. 1–49.
17. Фридмен М. Капіталізм и свобода / М. Фридмен ; пер. с англ. – М. : Новое издательство, 2006. – 240 с.
18. Гальчинський А.В. Становлення глобального суспільства та перспективи глобального інформаційно-мережевого суспільства / А.В. Гальчинський // Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. – 2015. – № 22. – Ч. 3. – С. 62–72
19. Стратегія розвитку Харківської області 2020. – 2015. – 177 с.
20. Эрхард Л. Благосостояние для всех: Репринт. Воспроизведение / Л. Эрхард ; пер. с нем. – М. : Дело, 2001. – 352 с.
21. Ли Куан Ю. Сингапурская история: 1965–2000 гг.: из третьего мира – в первый / Ли Куан Ю ; пер. с англ. – 2-е изд. – М. : МГИМО (У) МИД России, 2005. – 420 с.
22. Evers Hans-Dieter Knowledge hubs and knowledge clusters: Designing knowledge architecture for development / Evers Hans-Dieter. – Published in: ZEF Working paper Series, 2008. – Vol. 27. – 21 p.
23. Hans-Dieter Evers Growth through Knowledge Clusters: Singapore as a Knowledge Hub / Hans-Dieter Evers, Solvay Gerke, Thomas Menkhoff [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.researchgate.net/publication/292193520>.